Social Sciences Research Journal (SSRJ)
Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi

Mart/March 2021, 10(1)
Başvuru/Received: 04/10/2020
Kabul/Accepted: 09/12/2020
Sanat ve Edebiyat/Art and Literature
http://dergipark.gov.tr/ssrj
http://socialsciencesresearchjournal.com

Koca, F., Asutay, H. (2021). Grimm Kardeşler Masallarında Kişi ve Ön Ad Eş Dizimleri: 200 Masala Derlem Dilbilimsel Bir Bakış. *Social Sciences Research Journal*, 10 (1), 44-54.

Grimm Kardeşler Masallarında Kişi ve Ön Ad Eş Dizimleri: 200 Masala Derlem Dilbilimsel Bir Bakış

Furkan KOCA[1]
Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
0000-0002-7559-3483

Prof. Dr. Hikmet ASUTAY[2]
Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi
0000-0002-0533-7708

Öz

On dokuzuncu yüzyıla kadar yazılı örneklerine rastlamanın pek de mümkün olmadığı Alman masalları, o dönemin sözlü kültürü içinde yok olmaya yüz tutmuştur. Fakat iki kardeş filolog Jacob Grimm ve Wilhelm Grimm, masalları Alman kültürünün önemli bir parçası olarak görmüş ve bu kültürün korunabilmesi için yıllar boyu süren büyük bir çaba sarf etmiştir. Grimm Kardeşler, kendi ifadelerine göre Almanların yaşadığı bölgeleri köy köy gezerek masalları halktan dinlemiş ve bunları mümkün olduğunca orijinaline sadık kalarak yazıya dökmüştür. Böylece bu masallar günümüze kadar ulaşmış, farklı bakış açılarıyla çok kez incelenmiştir. Bu araştırmada 200 Grimm masalından oluşan bir derlemle çalışılıp bu masallarda en sık yer alan ilk beş figür üzerinden çözümleme yapılmıştır. Masallar, "AntConc 3.5.8" adlı bilgisayar programıyla analiz edilmiştir. Toplamda 252.530 sözcük incelenmiş, Grimm masallarında en sık kullanılan figürlerin sırasıyla kral, kadın, erkek, baba ve kız çocuk figürleri olduğu tespit edilmiştir. Daha sonra bu figürlerin masallardaki ad - ön ad eş dizimleri çözümlenmiş ve kadın figürünün çoğunlukla olumsuz ön adlarla betimlendiği görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Grimm Kardeşler, masal, derlem dilbilim, eş dizim, ön ad

Adjective and Figure Collocations in Fairy Tales of Brothers Grimm: A Corpus Linguistic Study of 200 Tales

Abstract

German fairy tales, whose written examples were not encountered until the nineteenth century, faced extinction in oral culture at that time. Two brother scholars Jacob Grimm and Wilhelm Grimm, who considering that fairy tales are an important part of German culture, have made years of effort to preserve this culture. According to their expressions, the Brothers Grimm traveled the villages where the Germans lived, listened to the fairy tales from the people and wrote them faithfully. Thus, these fairy tales have survived to the present day and have been analyzed many times with different perspectives. This study worked on a corpus of 200 Grimms' fairy tales and

[1] Yüksek lisans öğrencisi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yabancı Diller Eğitimi Ana Bilim Dalı, Alman Dili Eğitimi Bilim Dalı. E-Posta: kocafurkan@outlook.com.tr
[2] Prof. Dr. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı, Edirne. E-Posta: hikmetasutay@yahoo.de

analyzed collectively the first five figures that play most often a part in the fairy tales. The tales were analyzed with a computer program called "AntConc 3.5.8". In this study, in which 252,530 words were analyzed, it was determined that the most frequently used figures in Grimms' fairy tales are king, woman, man, father and maiden figures. Later, the name-adjective collocations of these figures in the tales were analyzed and it was seen that the woman figure was mostly depicted with negative adjectives.

Keywords: Brothers Grimm, fairy tale, corpus linguistics, collocation, adjective

Giriş

Çocuk ve gençlik yazınına yönelik araştırmaların son yıllarda artış gösterdiği söylenebilir. Çocuk yazını söz konusu olduğunda masallar hemen akla gelen yazın türlerinden biridir denilebilir. Alman masalları, yalnızca sözlü kültür içinde kalmaktan kurtulup yazılı hale dönüşüm sürecinde iki kardeş filolog Jacob Grimm ve Wilhelm Grimm'e çok şey borçludur. Grimm masalları eski ve çok kez çalışılmış bir konu olmasına rağmen günümüzde hala güncelliğini korumakta ve çeviri, karşılaştırmalı edebiyat, medyalararasılık, imge çözümlemesi vb. birçok açıdan ele alınmaktadır (bkz. Aydınalp Ilıcak, 2019; Perk, 2019; Kardeş, 2018; Kayalar, 2018; Şahin, 2018; Nazlıcan Karail, 2017). Bu araştırmada ise derlem temelli çalışılmış olup 200 Grimm masalı incelenmiştir.

Masallar, günümüzde çocuklarla özdeşleşmiş gibi dursa da aslında birçok masalın orijinal halinin içerdiği olumsuz ögeler nedeniyle çocuklara uygun olmadığı, başka bir deyişle masalların aslında çocuklar için oluşturulmadığı, ancak bir takım sadeleştirmeler ve uyarlamalar yoluyla çocuklara uygun hale getirildiği düşünülmektedir (Asutay, 2018: 229-230). Fakat tüm bu uyarlama çabalarına rağmen bazı masalların hala tam olarak çocuklara uygun olmadığını ve içerdiği korku, şiddet, acımasızlık, suça özendirme vb. ögeler yüzünden çocukları olumsuz bir şekilde etkilediğini vurgulayan çalışmalar bulmak mümkündür (bkz. Mert Lüle, 2019; Koç & Radmard, 2017; Türkan, 2017; Yeniasır & Gökbulut, 2017; Güneş, 2006). Sadece birkaç örneği verilen bu çalışmalardan yola çıkarak masalların çocuklar için olumsuz örnekler taşıyabilmesi probleminin belirli bir coğrafyadaki masallarla sınırlı kalmadığı ve evrensel bir problem olduğu söylenebilir.

Masalların evrensel yapısını çözümlemek için başlayan masal araştırmalarının geçmişi Grimm Kardeşlere kadar uzanmaktadır. Bu nedenle Grimm Kardeşler, Alman halk masallarını yazılı olarak kayıt altına almanın dışında, masal araştırmalarının kurucusu olarak masal dünyasına evrensel anlamda da büyük bir katkı sunmuştur denilebilir.

> *"Masal araştırmaları; özellikle de geleneksel masalları, bu masalların kökenlerini, ortak noktalarını, sınıflandırma sorunlarını, yazılı ya da sözlü olarak aktarım şekillerini ve anlatıcı, dinleyici, derleyici ve okuyucunun bunları nasıl alımladığını incelemektedir"*[3] (Pöge-Alder, 2007: 11).

Grimm Kardeşlerden sonra birçok bilim insanı masal araştırmalarına katkı sunmuştur. Bu bilim insanlarından bazıları, tüm masalların ortak kökeni olarak Hint bir prense nasihat vermek amacıyla yazılan Hint *Pançatantra* masallarını işaret etmiştir (Aslan, 2001: 34) Rus bilim insanı Vladimir Propp "Masalın Biçimbilimi"[4] adıyla Türkçeye çevirisi yapılan kitabında tüm masalların yapısal analizinde kullanılabilecek bir model geliştirmiştir. Masalların sınıflandırmasına yönelik çalışmalar yirminci yüzyılda ağırlık kazanmıştır. Bu konudaki ilk kapsamlı çalışma 1910 yılında Finlandiyalı bilim insanı Antti Aarne tarafından yayımlandıktan sonra 1964 yılında Amerikalı Stith Thompson tarafından geliştirilmiş ve evrensel olarak geçerliliği daha yüksek yeni bir masal sınıflandırması çalışması yapılmıştır (Aslan, 2001: 34-35). Son olarak 2004 yılında Alman bilim insanı Hans-Jörg Uther tarafından üç cilt halinde yayımlanan *"The types of international folktales. A classification and bibliography. Based on the system of Antti Aarne and Stith Thompson"* başlıklı çalışmada masal sınıflandırması genişletilmiş ve bugün *"Aarne–Thompson–Uther Index (ATU Index)"* olarak anılan son hali verilmiştir.

Bu araştırma toplamda beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümü oluşturan giriş bölümünden sonra gelen ikinci bölümde; derlem ve eş dizim kavramları açıklanmış, böylece analizde kullanılan bu kavramlara önceden bir bağlantı kurmak istenmiştir. Üçüncü bölümde masallar; çocuk ve gençlik yazını içinde ele alınmış ve özellikle bu araştırma açısında önemli görülen özelliklerinden bahsedilmiştir. Analiz aşamasını oluşturan dördüncü bölümde öncelikle araştırmanın amacı ve yöntemi açıklanmış, bu açıklamaların hemen ardından araştırmada elde edilen

---

[3] Yabancı dildeki kaynaklardan yapılan tüm alıntıların anlamsal çevirisi araştırmacı tarafından yapılmıştır. Alıntının orijinal hali: *„Die Märchenforschung beschäftigt sich insbesondere mit sog. traditionellen Märchen, deren Herkunft, Gemeinsamkeiten, Gattungsproblemen, schriftlichen und besonders mündlichen Überlieferungswegen und Rezeption durch Erzähler, Hörer, Sammler sowie Leser"* (Pöge-Alder, 2007: 11).

[4] Orijinali 1928 yılında yayımlanan kitabın güncel Türkçe çevirisi için bkz. *Propp, 2017*

bulgular çeşitli tablolar ve şekillerle desteklenerek gösterilmiştir. Beşinci bölümde ise tüm bulgular özetlenip yorumlanmıştır.

Derlem ve Eş Dizim Kavramlarının Açıklaması

Derlem *(Korpus)* kelimesi, yazılı veya sözlü ifadelerden oluşan bütünce anlamına gelmektedir ve derlem verileri genellikle dijital ortama aktarılarak makineler tarafından okunup yorumlanabilir bir hale getirilerek incelenmektedir (Lemnitzer & Zinsmeister, 2010: 8). Derlem incelemede kullanılabilen ücretli-ücretsiz bilgisayar programları sayesinde *"metinler biçim bilimsel, söz dizimsel, anlam bilimsel ve söylem özellikleri ve metnin üst-bilgileri bakımından kolayca işaretlenmektedir"* (Tahiroğlu, 2010: 187-188) denilebilir. Derlem dilbilim; dil öğretimi, sözlük oluşturma, bir dilin dilbilgisi kurallarını tanımlama vb. birçok farklı amaca yönelik kullanılmaktadır (Lemnitzer & Zinsmeister, 2010: 10). Özetle derlem dilbilim; biçimbilim, semantik, söz dizim vb. dilbilim alanlarıyla birlikte kullanılabilen ama bu dilbilim alanlarından farklı olarak bilgisayar yardımıyla işaretleme yapıp sayısı milyonlara varabilecek dilsel ifadeyle çalışmaya olanak sağlayan bir dilbilim dalıdır denilebilir.

Eş dizimlilik, *"iki ya da daha çok sayıda dil biriminin genellikle aynı dizimlerde yer alması"* (Vardar, 2002: 94-95) anlamına gelmektedir ve özellikle derlem dilbilim çalışmalarında önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Tahiroğlu (2010), eş dizimi şöyle tanımlamıştır: *"[...] eş dizim, dizimsel bölümde yer alan en az iki birimin bir arada anlamlı bir biçimde bulunmasıdır"* (Tahiroğlu, 2010: 188). Derlem dilbilim sayesinde eş dizimsel yapıların, başka bir deyişle ikili sözcük birimlerinin bir arada bulunma sıklığının istatistiksel analizi yapılabilir (Reder, 2006: 158). Fakat Teubert'e (2006: 48) göre istatistiksel analiz tek başına yetmemekte, buna ek olarak eş dizimsel yapıların semantik analizlerinin de yapılması gerekmektedir.

Çocuk ve Gençlik Yazını, Grimm Kardeşler ve Masallar

Masallar günümüzde genellikle çocuk ve gençlik yazınının bir parçası olarak değerlendirildiği için bu bölümde öncelikle çocuk ve gençlik yazının genel özelliklerine, ardından Grimm Kardeşlere ve Grimm Masallarına değinilmiştir. Ewers (1995: 13) çocuklar ve gençler tarafından işitilerek, okunarak ya da izlenerek tüketilen her türlü yazınsal ürünü çocuk ve gençlik yazınının bir parçası olarak tanımlar. Çocuk ve gençlik yazını, ilk bakışta yalnızca çocukları ve gençleri ilgilendiren bir yazın türü gibi görünse de aslında bunun göründüğü gibi olmadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu yazının eserleri; çocuk ve gençlerin beklentilerini karşılamanın yanında aileler, öğretmenler, pedagoglar veya kitap satıcıları gibi çok çeşitli ve farklı konularda beklentileri olan yetişkinlerin de beklentilerini karşılamaya yönelik biçimlendirilir (Ewers, 1990: 15). Diğer yandan, yetişkinlere yönelik yazılan eserlerin de uyarlamalar aracılığıyla çocuk ve gençlik yazını dünyasına dâhil edildiği söylenebilir. Nitekim günümüzde masallar söz konusu olduğunda akla ilk olarak çocuk yazını gelmesine rağmen bunlar önceleri çocuklara yönelik oluşturulmamış, Grimm masalları örneğindeki gibi bir takım uyarlamalar ve sadeleştirmelerle çocuk yazını dünyasına eklenmiştir (Asutay, 2018: 230). Bu bağlamda çocuk ve gençlik yazını ile yetişkinlere yönelik yazın arasında karşılıklı etkileşim ve geçirgenliğin olduğu, yazınlar arasındaki sınırı keskin çizgilerle çizmenin mümkün olmadığı söylenebilir.

Çocuk ve gençlik yazını eserlerinin yalnızca sanatsal ürünler olmakla kalmayıp öyle ya da böyle bir fikri, bir ideolojiyi, bir davranışı vb. topluma yayma aracı olarak da kullanıldığı şu örnekte görülebilir: Nazi Almanyası'nın yazınsal eserlerinde bir kahramanlık figürü olarak yer alan Hitler, iktidarından kısa bir süre sonra Almanya'nın Sovyet yönetimi altındaki bölgelerinde basılan çocuk ve gençlik yazını eserlerinde kahraman olarak resmedilen Lenin ve Stalin'in karşısındaki kötü karakter olarak yer almıştır (Steinlein, Strobel & Kramer, 2006: 42).

> *"Bu resmi söyleme uymayan her yazınsal eser 'tehlikeli' olarak görülmüştür. Kitapların kalitesi estetik ölçülere göre belirlenmemiş; ideolojik açıdan 'doğru' olan kitaplar 'iyi' olarak adlandırılmıştır"*[5] (Steinlein, Strobel & Kramer, 2006: 42).

Günümüzde özellikle çocuk yazını eserlerinin çağımızın değerlerini çocuklara aşılamaya yönelik yayımlandığı, çağımızın bu "iyi" değerlerine uymayan eserlerin ise çocuklar için tehlikeli kabul edildiği söylenebilir. Değinilen bu durumlar, Ewers'in (1990) ilk paragrafta aktarılan "çocuk ve gençlik yazını, çocuk ve gençlerin yanı sıra yetişkinlerin de beklentilerini karşılamaya yöneliktir" tespitiyle uyuşmaktadır.

Çocuk ve gençlik yazını, ilgili kitleye ulaşım şekli açısından üç grup altında ele alınabilir. Bu gruplandırma aşağıdaki gibi yapılabilir (bkz. Asutay, 2018);

[5] Alıntının orijinal hali: *„Jede sich nicht in den offiziellen Diskurs eingliedernde Literatur gilt als systemfremd, d.h. potentiell ›gefährlich‹. 2) Die Qualität eines Buches lässt sich in keinem Fall ausschließlich an ästhetischen Maßstäben festmachen; ein ›gutes‹ Buch kann immer nur ein auch ideologisch ›richtiges‹ Buch sein"* (Steinlein, Strobel & Kramer, 2006: 42).

(1) çocuk ve gençlere yönelik kaleme alınmış eserlerin oluşturduğu spesifik çocuk ve gençlik yazını
(2) aslında çocuk ve gençlere yönelik yazılmamış fakat sonradan bu kitleye göre uyarlanmış eserlerin oluşturduğu uyarlama çocuk ve gençlik yazını
(3) ne çocuk ve gençlere yönelik yazılmış ne de bunlara yönelik uyarlanmış eserlerin, çocuklar ve gençler tarafından okunmasıyla oluşan çocuk ve gençlik yazını

Grimm Kardeşler tarafından derlenip yazılı hale getirilen masallar, yukarıda özellikleri belirtilen üç gruptan "uyarlama çocuk ve gençlik yazını" içinde konumlandırılabilir.

Masallar, *"olağanüstü olay, kişi ve unsurları konu edinen belli bir yer ve zaman unsuru belirtilmeden ancak rivayet kipiyle anlatılan tamamen düşsel kısa öyküler"* (Asutay, 2013: 270) şeklinde tanımlanabilir. Gerçek yaşamın ve fantezinin bir karışımı olarak masallar; iyi-kötü, zengin-fakir, güzel-çirkin gibi net ve kolay anlaşılabilir karşıtlıkları işlemekte ve hem çocuklar hem de yetişkinler tarafından beğenilmektedir (Frey & Münster, 2017: 6). Frey ve Münster'e (2017) göre masallar nesilden nesle aktarılarak yeni nesillerin iyi ve kötüyü ayırmasında kılavuzluk eder. Masallar; *"ulusların tarihlerini, kahramanlık öykülerini, batıl inançlarını, gelenek ve göreneklerini bildiren"* (Asutay, 2013: 273) halk masalları ve *"yazarların kişisel hayal güçlerine dayanarak yazdıkları özgün ya da kurmaca olarak adlandırılan"* (Asutay, 2013: 274) yazınsal masallar olarak ikiye ayrılır. Grimm Kardeşlerin yazıya döktüğü masallar halk masallarıdır.

Jacob ve Wilhelm adlarındaki Grimm Kardeşler, 19. yüzyılda iki Alman filolog olarak Alman dili ve kültürüyle yakından ilgilenmiş, masalların ait oldukları kültürün önemli bir parçası olduğunu düşünerek o dönemde sözlü kültür içinde giderek yok olan halk masallarını kurtarmak için yoğun çaba harcamıştır (Reed, 2015: 8). Grimm Kardeşler, Alman halkının yaşadığı bölgeleri tek tek gezerek halk masallarını direkt halktan dinlemiş ve bu masalları *"'Kinder- und Hausmärchen' […] başlığıyla ilk olarak 1812'de daha sonra sırasıyla 1815, 1819, 1825 ve 1857'de en son tamamlanmış haliyle"* (Asutay, 2013: 276) birkaç kez yayımlamıştır. Grimm Kardeşlerin eserlerinde özellikle halk vurgusu yapması ve masalları halktan topladığını belirtmesi hem masalların derlendiği Romantizm döneminin ruhuyla hem de Grimm Kardeşlerin hayat görüşüyle yakından ilgilidir. Bär ve arkadaşlarına (2013) göre "halk", "halka göre olmak" ve "halk ruhu" gibi kavramlar Grimm Kardeşlerin hayat görüşünü açıklayan anahtar kavramlardır. Grimm Kardeşler, bir halkın konuştuğu dili ve o dille üretilen ürünleri halkın özgürlüğünün simgesi olarak görmüş ve eserlerinde genellikle "halka ait olanı halka geri verme" amacı gütmüştür (age.).

Genelde çocuk ve gençlik yazınının, özelde ise masalların yukarıdaki kısımlarda değinilen dünya görüşü, iyi-kötü ayrımı vb. şekillendirici yapısından dolayı bu çalışmada masal dünyasının en meşhur örnekleri arasında görülebilecek Grimm masalları incelenmiştir. Bu masallarda hangi figürlerin iyi, hangilerinin kötü ön adlarla yer aldığı irdelenmiştir. Böylece hangi figürlerin nasıl imgeleştirildiği açığa çıkarılmıştır.

Grimm Masallarının Analizi

Bu bölümde Grimm Kardeşler tarafından yazıya dökülen 200 Almanca masalın derlem dilbilimsel çözümlemesi yapılmıştır. Çözümlemede masalların günümüz Almancasına uyarlanmış versiyonları kullanılmıştır. Bu 200 masalın tamamı bir internete sitesi üzerinden toplanmış olup masalların listesine dipnottaki linkten ulaşılabilmektedir[6].

Analiz Yöntemi

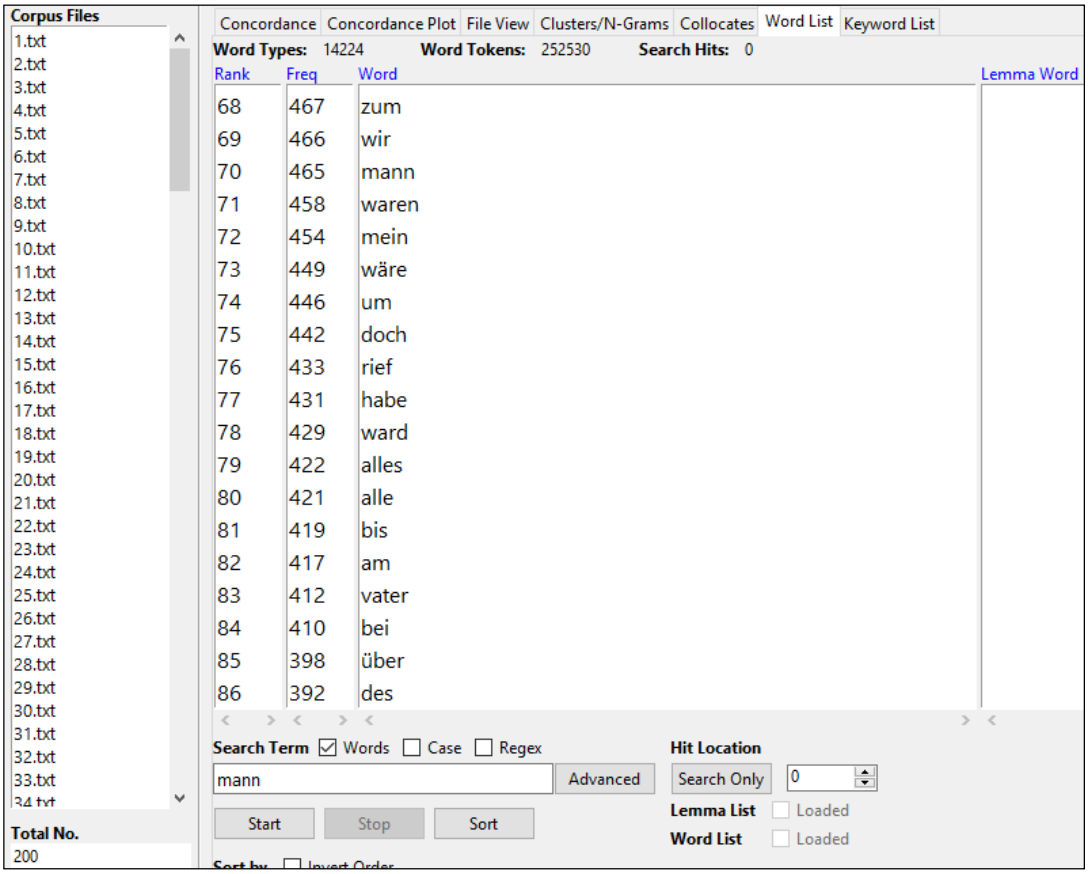
Bu araştırmanın amacı, Grimm masallarında en sık yer alan figürlerin ad – ön ad eş dizimlerini tespit ederek bunların masallarda nasıl temsil edildiğini ortaya çıkarmaktır.

Bu amaca yönelik aşağıdaki sorular sorulup yanıtları aranmıştır:

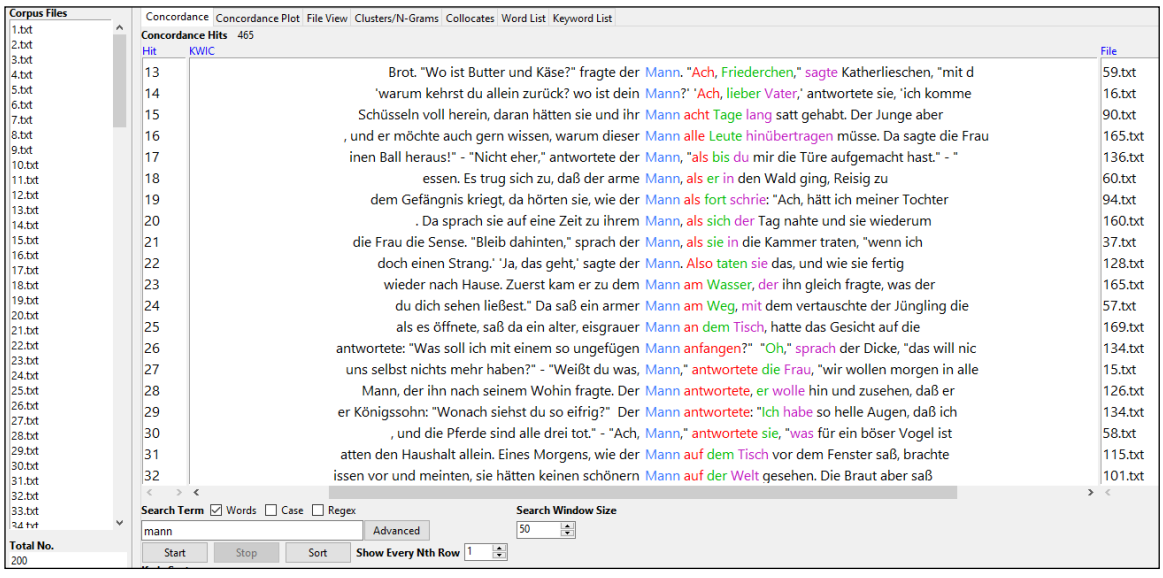
- Grimm masallarında en sık yer alan figürler hangi figürlerdir?
- Bu figürler incelenen masallarda daha çok olumlu ön adlarla mı yoksa olumsuz ön adlarla mı kullanılmıştır?

Araştırmada ilk olarak 200 Grimm masalından oluşan bir derlem oluşturulup bu derlem "AntConc 3.5.8" adlı bilgisayar programıyla analiz edilmiştir. Analiz sonucunda 200 masalda en sık kullanılan ilk 10 ad tespit edilmiş ve bu ilk 10 ad arasında yer alan figürlerin ad – ön ad eş dizimi çözümlenmiştir. İncelenen her bir kelimenin çoğul hali, -i hali ve –e hali gibi *(örn. Mann → Männer / Mann[e]s)* halleri ve bunlara bağlı olarak değişebilen ön ad çekimlemeleri bilgisayar programıyla ayrıca taranıp hesaplamalara eklenmiştir. Böylece mümkün olduğunca hiçbir veriyi gözden kaçırmamak hedeflenmiştir.

[6] https://www.grimmstories.com/de/grimm_maerchen/list (Son erişim tarihi: 05.04.2020)

Şekil 1. Masalların analizinden bir görüntü

Şekil 2. Masaldaki kişilerin ad – ön ad eş dizimi analizinden bir görüntü

Şekil 1 ve Şekil 2'de masalların analizi sırasında alınmış örnek ekran görüntüleri bulunmaktadır.

Bulgular

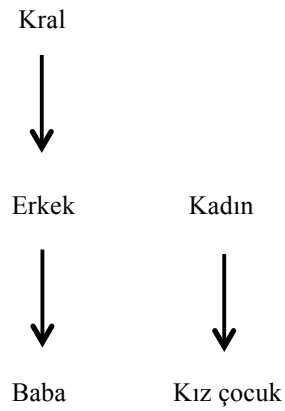
İncelenen 200 masalda toplam 252.530 sözcük bulunmaktadır. Fakat bunların 14.224 tanesi farklı tiptedir. En çok kullanılan sözcük, 12.960 tekrarla "ve" bağlacıdır. Bu araştırmada bağlaçlar, fiiller, zarflar, zamirler vd. inceleme dışında tutulmuş, yalnızca ad ve ön ad birliktelikleri çözümlenmiştir.

En çok kullanılan adlar sırasıyla Tablo 1'de gösterilmiştir:

Tablo 1. Grimm masallarında en çok kullanılan adlar

Kelime	Frekans
Kral (König)	893
Kadın (Frau)	558
Erkek (Mann)	507
Ev (Haus)	446
Gün (Tag)	446
Baba (Vater)	445
Yol (Weg)	366
Kız çocuk (Mädchen)	358
Orman (Wald)	306
Su (Wasser)	294

Araştırmada figür temsillerine odaklanıldığı için çözümlemeye masallarda en çok kullanılan kral, kadın, adam, baba ve kız çocuk kelimeleri üzerinden devam edilmiştir. Tablo 1'deki verilere göre masallardaki en büyük rolün kral figürüne verildiği söylenebilir. Masalların kral figürünün etrafında şekillendirildiği, kraldan sonra gelen kadın ve erkek figürlerine ise hemen hemen eşit rol verildiği görülmüştür. Fakat erkek figürü, bir alt dalında baba figürüyle ilişkilendirilmişken; kadın figürünün anne rolü atlanıp kız çocuk figürüyle ilişkilendirilmiştir:

Şekil 3. Grimm masallarının figür şeması

Bu veriler ışığında Grimm masallarının bir yanda kral ve baba özellikleriyle güç, iktidar ve otoriteyi temsil eden erkek figürü; diğer yanda ise kız çocuk özelliğiyle güç, iktidar ve otoritenin tam tersi şekilde temsil edilen kadın figürü ikiliği üzerine kurulduğu söylenebilir. Bu noktada anlatıcının, daha doğrusu Grimm masallarının halk masalları olması sebebiyle Alman halkının hangi tarafı desteklediğini ya da hangi tarafı daha iyi özelliklerle betimlediğini belirleyebilmek için ilgili figürlerin masallardaki ad – ön ad eş dizimi çözümlenmiştir.

Tablo 2. Grimm masallarında kral figürünün ad - ön ad eş dizimi

Figür	Ad – ön ad eş dizimi
Kral	yaşlı (43 kez), genç (30 kez), güçlü (4 kez), hasta (3 kez), zengin (1 kez), güzel (1 kez), gerçek (1 kez), iyi (1 kez), açgözlü (1 kez), kıymetli (1 kez), gururlu (1 kez), aksi (1 kez), kudretli (1 kez), küçük (1 kez)

Tablo 2'de görülebileceği gibi, kral figürü kendi içinde genç-yaşlı ikiliği üzerine inşa edilmiştir. Yaşlı ve genç ön adları dışında olumlu ön adlar 11 kez kullanılırken, olumsuzlar 5 kez kullanılmıştır. Olumsuz sıfatların dört tanesi yaşlılıkla ilişkilendirilebilecek hastalık ve aksiliktir. Bu nedenle Grimm masallarında genç kralların makul görüldüğü ve desteklendiği söylenebilir.

Tablo 3. Grimm masallarında kadın figürünün ad - ön ad eş dizimi

Figür	Ad – ön ad eş dizimi
Kadın	yaşlı (37 kez), kıymetli (20 kez), büyücü (17 kez), fakir (10 kez), güzel (7 kez), kötü (4 kez), genç (3 kez), ölü (3 kez), edepsiz (1 kez), eciş bücüş (1 kez), becerikli (1 kez), çalışkan (1 kez), çirkin (1 kez), dinsiz (1 kez), akıllı (1 kez), zeki (1 kez), namuslu (1 kez), yanlış (1 kez), dindar (1 kez)

Kadın figürünün ad – ön ad eş diziminin gösterildiği yukarıdaki tabloya göre kadın; bir yanda yaşlı, fakir, büyücü, kötü, ölü, edepsiz, eciş bücüş, çirkin, yanlış ve dinsiz gibi sıfatlarla betimlenirken diğer yandan kıymetli, güzel, genç, becerikli, çalışkan, akıllı, zeki, namuslu ve dindar sıfatlarıyla da betimlenmiştir. Kadın, 76 kez olumsuz sıfatlarla betimlenirken yalnızca 36 kez olumlu sıfatlarla betimlenmiştir. Bu bağlamda Grimm masallarında kadın için biçilen rolün genelde olumsuz olduğu ve kadınlara dindar olup "iyi" tarafta yer alma ya da dinsiz olup "kötü" tarafta bulunma gibi iki yol sunulduğu görülmüştür.

Tablo 4. Grimm masallarında erkek figürünün ad - ön ad eş dizimi

Figür	Ad – ön ad eş dizimi
Erkek	fakir (30 kez), öfkeli (13 kez), zengin (10 kez), yaşlı (8 kez), büyük (8 kez), güzel (7 kez), genç (7 kez), güçlü (6 kez), yabancı (5 kez), siyahi (4 kez), kötü (3 kez), asil (2 kez), kıymetli (2 kez), küçük (2 kez), ünlü (1 kez), dindar (1 kez), doğru (1 kez), ölü (1 kez), yeşil (1 kez), kıpkırmızı (1 kez), önemli (1 kez), faydalı (1 kez), cesur (1 kez), zeki (1 kez), dinç (1 kez), sıska (1 kez), mutlu (1 kez), bilgili (1 kez), mükemmel (1 kez), altın gibi (1 kez), sakallı (1 kez), değersiz (1 kez), saygın (1 kez), çılgın (1 kez), hasta (1 kez)

En fazla ön ad çeşitliliği erkek kelimesiyle birlikte kullanılmıştır. Kral ve kadın kelimeleriyle birlikte en fazla kullanılan ön ad yaşlılıktır, fakat erkek kelimesi en çok "fakir" ön adını almıştır. Bu bağlamda, Grimm masallarında erkek figürüne daha çok ekonomik ödevler verildiği söylenebilir. Erkek kelimesiyle birlikte kullanıldığı tespit edilebilen toplam 128 ön adın 59 tanesinin olumsuz, 55 tanesinin ise olumlu olduğu söylenebilir.

Ortaçağ Hristiyanlığında fakirlik özellikle dindar çevrelerde övgüyle karşılanmış hatta bazı din adamları kişisel mallarını ve mülklerini bağışlayarak gönüllü bir şekilde fakirliğe geçiş yapmıştır (Schäfer, 2018: 320). Bu nedenle, masallarda kullanılan "fakir" sıfatının olumlu bir sıfat olarak kabul edilmesi gerektiği düşünülebilir. Fakat Hıristiyanlıkta övgüyle söz edilen fakirlik; yoksul ve yoksun olmaktan kaynaklanan fakirlik değil, aksine tüm varlığını Tanrı yolunda harcayarak "elde edilen" fakirliktir:

> *"Hıristiyanlık açısından iki tip fakirlik arasında ayrıma gitmek gerekir: ilki, gönüllü bir şekilde gereksiz ihtiyaçlardan ve lüks tüketimden kaçınarak Tanrıya karşı fakir olma amacındaki onurlu fakirlik; ikincisi, onurlu fakirlerin yardımına ihtiyaç duyan ve kısa bir süre önce Papa tarafından kötülüğün nedenlerinden biri olarak gösterilen zorunlu fakirlik"*[7] (Bordat, 2018).

Schäfer (2018) de Ortaçağ Hıristiyanlığında "istenmeyen maddi fakirlik" (unfreiwillige materielle Armut) ve "gönüllü manevi fakirlik" (freiwillige spirituelle Armut) arasında ayrıma gider. Bu bağlamda fakirlik bir yandan korkulması gereken zorlu bir yaşam koşulu, diğer yandan Tanrıya daha yakın olma fırsatı olarak görülmüştür (Schäfer, 2018: S. 319). Bu nedenle masallardaki "fakir" sıfatının niteliğine karar vermeden önce mevcut durumu değerlendirmek gerekir.

Grimm masallarındaki fakirliğe bakıldığında bunun gönüllü fakirlikten ziyade zorunlu fakirlik olduğu görülebilir. Örneğin "Balıkçı ve Karısı" (Von dem Fischer und seiner Frau) adlı masalda fakir bir karı kocadan bahsedilir. Balıkçılık yapan kocanın ağına büyüyle balığa dönüştürülmüş bir prens takılır. Prens, hayatını bağışlaması karşılığında balıkçının her istediğini gerçekleştirecektir. Balıkçı ve karısının ilk isteği fakirlikten kurtulmak olur. Bu istekleri gerçekleşir. Daha sonra balıkçının karısının bitmek bilmeyen güç ve zenginlik arzusu yüzünden cezalandırılıp yeniden eski fakir hallerine geri döndürülürler. Bu örnekte açıkça görüldüğü gibi Grimm masallarındaki fakirlik, figürlerin ellerine geçen ilk fırsatta kurtulmak istediği ve kötü bir şey yaptıklarında da fakirlikle cezalandırıldığı olumsuz bir unsurdur. Bir diğer örnek ise Yıldız Yağmuru (Die Sterntaler) isimli masaldır. Bu masalda küçük ve fakir bir kızdan bahsedilir. Bu küçük kızın annesi ve babası ölmüş, küçük kız kimsesiz kalmıştır. Tüm bu zor şartlara ve fakirliğe rağmen içindeki iyiliği kaybetmeyen küçük kız bir gün ormanda dolaşmakta ve gördüğü insanlara yardım etmektedir. Küçük kızın bu iyilikleri karşısında gökteki yıldızlar paraya dönüşüp kızın önüne düşer. Bu paraları toplayan kız ömrünün sonuna kadar zengin bir şekilde yaşar. Görüldüğü gibi bu masalda iyilik zenginlikle ödüllendirilmiştir. Verilen örneklerden yola çıkarak Grimm masallarında fakirliğin cezalandırma, zenginliğin ise ödüllendirme unsuru olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, çalışmada incelenen masallardaki fakirliğin Hıristiyanlıkta olumlanan "gönüllü fakirlik" değil olumsuz manadaki "zorunlu fakirlik" olduğu bir kez daha vurgulanabilir. İşte tüm bu nedenlerle bu çalışmada "fakir" sıfatı olumsuz olarak kategorileştirilmiştir.

Tablo 5. Grimm masallarında baba figürünün ad - ön ad eş dizimi

Figür	Ad – ön ad eş dizimi
Baba	kıymetli (25 kez), yaşlı (5 kez), merhametli (1 kez), yüce (1 kez), cimri (1 kez)

Baba kelimesinin bir kez kullanılan "cimri" ön adı hariç hep olumlu ön adlarla birlikte kullanıldığı ve böylece baba figürünün son derece olumlu bir şekilde resmedildiği görülmüştür. Baba figürüyle birlikte kullanılan "yaşlı" ön adı, hem kral figüründeki gibi "güçlü ya da hasta olma" veya kadın figüründeki gibi "güzel ya da çirkin olma" gibi olumsuz ön adlara atıfta bulunmadığı için, hem de "genç" ön adı kullanılmayıp bir karşıtlık yaratılmadığı için burada nötr olarak kabul edilmiştir.

Tablo 6. Grimm masallarında kız çocuk figürünün ad - ön ad eş dizimi

Figür	Ad – ön ad eş dizimi
Kız çocuk	güzel (12 kez), fakir (12 kez), cesur (3 kez), dindar (3 kez), küçük (3 kez), yabancı (3 kez), güvenilir (3 kez), tatlı (1 kez), genç (1 kez), edepsiz (1 kez), çılgın (1 kez), dinsiz (1 kez), tembel (1 kez)

Kız çocuk kelimesinin, kadın kelimesinin aksine çoğunlukla olumlu ön adlarla kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu durum, Grimm masallarında kadının yaşı büyüdükçe "masumiyetini" kaybeden bir figür olarak tasvir edildiği şeklinde yorumlanabilir.

[7] Alıntının orijinal hali: *„Bei der Sicht des Christentum auf die Armut muss man unterscheiden: Die tugendhafte Armut aus freiem Willen, die Armut derer, die ganz bewusst ‚arm sind vor Gott' (Mt 5, 3), die sich ‚von unnötigen Bedürfnissen, […] Geltungssucht wie auch Luxus, Konsumismus oder Geiz' lösen […] Und die erzwungene Armut, die ‚nach Hilfe ruft', welche gerade der zu leisten bereit ist, der freiwillig verzichtet […] – Eigenschaften, die Papst Franziskus unlängst in seinem Interview-Buch ‚Gott ist jung' zu den ‚Ursachen des Bösen' gezählt hat"* (Bordat 2018).

İncelenen tüm figürler için kullanılan ön adlar Tablo 7'de karşılaştırmalı olarak olumlu/olumsuz ön ad sayısı ve yüzdesi açısından gösterilmiştir:

Tablo 7. Olumlu ve olumsuz ön adların figürlere göre kullanım yüzdeleri

Figürler	Tespit edilen ön adlar			
	Olumlu	Olumsuz	Olumlu (%)	Olumsuz (%)
Kral	41	48	46,1	53,9
Kadın	36	76	32,2	67,8
Erkek	55	59	48,3	51,7
Baba	27	1	96,4	3,6
Kız çocuk	22	15	59,4	40,6

Elde edilen verilere göre Grimm masallarındaki iyi-kötü ayrımı Şekil 4'deki gibi görselleştirilebilir:

Şekil 4. Grimm masallarındaki iyiler ve kötüler

Kadın figürü çoğunlukla olumsuz ön adlarla bir araya getirilip kötü bir halde temsil edilirken baba ve kız çocuk figürleri çoğunlukla olumlu ön adlarla iyi bir halde yansıtılmıştır. Bu durum baba-kız ilişkisinin yüceltildiği ve kız çocuklarının gelişiminde diğer "kötü" kadınlar yerine babalarını rol model almalarının öğüt verildiği şeklinde yorumlanabilir.

Sonuç

Bu araştırmada 200 Grimm masalı çözümlenmiştir. Çözümlemede derlem dilbiliminin sağladığı olanaklardan faydalanılmıştır. Toplam 252.530 sözcük tespit edilmiş, bu sözcükler "AntConc 3.5.8" adlı bilgisayar programıyla analiz edilmiştir. Çözümlemenin ilk aşamasında 200 masalda en sık kullanılan ilk 10 ad belirlenmiş ve bu adlar arasında yer alan "ev", "gün", "yol" vb. adların dışındaki "kral", "kadın", "erkek" vb. kişi adları incelemeye alınmıştır. Çözümlemenin ikinci aşamasında ise bu kişi adlarının birlikte kullanıldıkları ad – ön ad eş dizimleri tespit edilmiştir.

Sonuç olarak Grimm masallarında baba ve kız çocuk figürlerinin genellikle olumlu ön adlarla yer aldığı, kadın figürünün ise çoğunlukla olumsuz ön adlarla bir arada olduğu görülmüştür. Kral ve erkek figürleriyle kullanılan ön adlarda ise olumlu ve olumsuz ön ad oranlarının hemen hemen eşit düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır.

Masalların, insanların dünya görüşünü şekillendirmede önemli bir rol oynadığına bu araştırmanın üçüncü bölümünde değinilmiştir. Masalların bu işlevi bağlamında araştırmada elde edilen verilere göre Grimm masallarında aşağıdaki gibi yargıların nesillere aktarıldığı söylenebilir:

- krallar/yöneticiler genç olmalıdır
- kadınların önünde "edepli" olup güzel ve iyi olmak ya da "edepsiz" olup çirkin ve kötü olmak gibi iki yol sunulmuş, kadınların genellikle ikincisini seçmiştir
- erkekler maddiyatla ilgili konularla ilgilenmelidir
- baba çok kıymetlidir
- kadınların aksine kız çocuklar daha "masumdur"

Bu bulgulardan hareketle Grimm masallarının ataerkil bir bakış açısına sahip olduğu ve bu bakış açısını yeni nesillere de aktardığı söylenebilir. Bu masallar yüzyıllardır dünyanın her yanında nesilden nesle anlatılırken içerisinde gizlediği kodlamaları da aktarmaktadır. Grimm masalları, içerisinde barındırdığı bu kodlamaların açığa çıkarılabilmesi için uzun yıllar daha çalışılabilecek bir konu olarak durmaktadır. Bu çalışma, Grimm masallarını farklı bir açıdan ele alarak bu konuda küçük de olsa katkı sunabilmeyi hedeflemiştir.

Kaynakça

Birincil Kaynakça

Grimmstories. *Grimms Märchen: Kinder- und Hausmärchen.* [Çevrimiçi: https://www.grimmstories.com/de/grimm_maerchen/list], Son erişim tarihi: 05.04.2020.

İkincil Kaynakça

Aslan, E. (2001). Masal araştırmaları ve Korkak Ali masalı üzerinde bir inceleme. *Milli Folklor, 13*(52), 33-45.

Asutay, H. (2013). Çocuk yazınının fantastik dünyası: Masallar. *Turkish Studies, 8*(13), 265-278.

Asutay, H. (2018). Almanya'da çocuk ve gençlik yazınbilimi kavramının gelişimi. *International Journal of Languages' Education and Teaching, 6*(3), 227-236.

Aydınalp Ilıcak, G. (2019). Reklamlarda masal kullanımının boyutu: Televizyon reklamlarına bir bakış. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 6*(4), 15-33.

Bär, J., ve arkadaşları (2013). *Die Brüder Grimm: Pioniere deutscher Sprachkultur des 21. Jahrhunderts*. Gütersloh/München: Brockhaus.

Bordat, J. (2018, Nisan 2). *Armut im Christentum*. [Çevrimiçi: https://www.die-tagespost.de/gesellschaft/feuilleton/Armut-im-Christentum;art310,187279], Son erişim tarihi: 20.11.2020.

Ewers, H.-H. (1990). Das doppelsinnige Kinderbuch. Erwachsene als Mitleser und Leser von Kinderliteratur. D. Grenz (Der.), *Kinderliteratur - Literatur auch für Erwachsene? Zum Verhältnis von Kinderliteratur und Erwachsenliteratur* içinde (s. 15-24). München: Wilhelm Fink Verlag.

Ewers, H.-H. (1995). ‚Kinder-und Jugendliteratur' - Entwurf eines Lexikonartikels. H.-H. Ewers, U. Nassen, K. Richter & R. Steinlein (Der.) *Kinder- und Jugendliteraturforschung 1994/95* içinde (s. 13-24). Stuttgart: J.B. Metzler.

Frey, D. ve Münster, P. (2017). Einführung: Worin liegt die Faszination der Märchen und Psychologie?. D. Frey (Der.), *Psychologie der Märchen: 41 Märchen wissenschaftlich analysiert - und was wir heute aus ihnen lernen können* içinde (s. 5-11). Berlin: Springer.

Güneş, H. (2006). Grimm masallarının olumsuz eğiticilik boyutu. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3*(2), 98-111.

Kardeş, B. (2018). Orientalische Einflüsse in den türkischen, aserbaidschanischen und georgischen Märchenübersetzungen der Gebrüder Grimm. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift für Germanistik, 6*(2), 216-225.

Kayalar, F. (2018). Grimm Kardeşlerin "Die Zwei Gleichen Söhne" adlı efsanesi ile Hamdi Değirmencioğlu'nun "Hayat mı Bu?" adlı senaryosunda iki aynı üvey anne melodramı. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift für Germanistik, 6*(2), 99-107.

Koç, Z. ve Radmard, S. (2017). Masal kitaplarının 5-6 yaş grubu okul öncesi eğitim çocuklarının gelişimi üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, (45), 165-182.

Lemnitzer, L. ve Zinsmeister, H. (2010). *Korpuslinguistik – Eine Einführung*. Tübingen: Narr.

Nazlıcan Karail, D. D. (2017). Alman ve İtalyan halk masallarında hayvan figürü: Grimm Kardeşler'in Kurbağa Prens ve Italo Calvino'nun Yengeç Prens masallarının karşılaştırması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10*(52), 178-190.

Mert Lüle, E. (2019). Grimm Kardeşlerden hayvan masalları adlı resimli çocuk kitabında yer alan şiddet, korku, baskı ve ceza ögelerinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi, 12*(62), 1068-1076.

Perk, D. (2019). Masal uyarlamalarının Vladimir Propp'ın yaklaşımı ile incelenmesi "Pamuk Prenses" masalı örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 36*(1), 122-132.

Pöge-Alder, K. (2007). *Märchenforschung: Theorien, Methoden, Interpretationen*. Tübingen: Narr.

Propp, V. (2017). *Masalın biçimbilimi* (4. Baskı). (M. Rifat & S. Rifat, Çev.) İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1928)

Reed, A. (2015). *Who were the Brothers Grimm?*. New York: Grosset & Dunlap.

Reder, A. (2006). Kollokationsforschung und Kollokationsdidaktik. *Linguistik online, 28*(3), 157-176.

Schäfer, G. K. (2018). Geschichte der Armut im abendländischen Kulturkreis. E.-U. Huster ve diğerleri (Der.) *Handbuch Armut und soziale Ausgrenzung* (3. Baskı) içinde (s. 315-340). Wiesbaden: Springer.

Steinlein, R., Strobel, H. ve Kramer, T. (Der.) (2006). *Handbuch zur Kinder- und Jugendliteratur: SBZ/DDR. Von 1945 bis 1990*. Stuttgart: J.B. Metzler.

Şahin, H. (2018). Grimm masallarındaki cadı imajı. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (AUJEF), Prof. Dr. Seyyare DUMAN (Özel Sayı)*, 113-127.

Tahiroğlu, B. T. (2010). Derlem, bilgisayar destekli sözlük bilimi, eş dizimlilik ve otomatik terim çıkarımı. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı – Belleten, 58*(1), 183-197.

Teubert, W. (2006). Korpuslinguistik, Hermeneutik und die soziale Konstruktion der Wirklichkeit. *Linguistik online, 28*(3), 41-60.

Türkan, K. (2017). Anadoludan seçilmiş masallarda cinsel taciz teması. *Türkbilig*, (34), 229-240.

Vardar, B. (2002). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*. İstanbul: Multilingual.

Yeniasır, M. ve Gökbulut, B. (2017). Eğitimsel açıdan Uygur ve Kıbrıs Türk masal kahramanları bağlamında iletilen olumsuz mesajlar. *SEFAD*, (38), 304-324.